

سنجش و تحلیل شاخص‌های سرزندگی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی (مطالعه موردی: شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر)

آرش قاسم پور^{۱*}

فاطمه مهری^۲

آرش دُر^۳

احمد رضا عیدی^۴

محمد رضا چشم‌براه^۵

مهرداد رفیع^۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۶/۰۱

چکیده

امروزه نزدیک به یک سوم جمعیت جهان در مناطق حاشیه‌ای و سکونتگاه‌های غیررسمی زندگی می‌کنند. اسکان غیررسمی یکی از چهره‌های بارز فقر شهری است که در درون یا مجاور شهرها به شکلی خودرو و فاقد مجوز ساختمان و برنامه‌های رسمی شهرسازی و با تجمعی از اقشار کم درآمد و سطح نازلی از کمیت و کیفیت زندگی شهری شکل می‌گیرد. هدف از این پژوهش سنجش و تحلیل شاخص‌های سرزندگی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی (شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی) بندر ماهشهر می‌باشد. پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از حیث روش بررسی، مبتنی بر روش توصیفی-تحلیلی است. اخذ داده‌های مورد نیاز به صورت پیمایشی بوده و با استفاده از تنظیم و تکمیل پرسشنامه انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش شامل ۳۸۱ نفر از ساکنین شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر می‌باشند که به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده و بر اساس فرمول نمونه‌گیری کوکران انتخاب شده‌اند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از آزمون کولموگرووف اسمیرنوف، آماره T تک‌نمونه‌ای، آزمون فریدمن و تحلیل واریانس (F) با استفاده از نرم افزار SPSS و همچنین از مدل ساختاری و تحلیل مسیر برای بررسی مسیرهای پژوهش و میزان تأثیر آن‌ها بر سرزندگی ساکنین محل استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که شاخص‌های سرزندگی در شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی کمتر از حد متوسط است. تمامی شاخص‌های پژوهش به طور هم‌زمان با ۹۵ درصد اطمینان تأیید می‌شوند و با توجه به مثبت بودن ضرایب مسیرها می‌توان گفت شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی به طور مستقیم و غیرمستقیم بر سرزندگی شهری ساکنین سکونتگاه‌های غیررسمی بندر ماهشهر تأثیر مثبت معناداری دارند.

واژگان کلیدی

سرزندگی شهری، سکونتگاه‌های غیررسمی، شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی، بندر ماهشهر

۱. دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران. ghasempour_arash@yahoo.com
۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران.
۳. کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.
۴. کارشناسی مهندسی عمران- عمران، واحد دزفول، دانشگاه آزاد اسلامی، دزفول، ایران.
۵. دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی عمران- سازه، واحد آبادان، دانشگاه آزاد اسلامی، آبادان، ایران.
۶. کارشناسی ارشد زمین‌شناسی اقتصادی، واحد تهران، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۱. مقدمه

شهرها و محیط‌های شهری را می‌توان بهترین و ارزشمندترین دستاوردهای فن‌شناختی، هنری، فرهنگی و اجتماعی انسان‌ها در طی قرون متمادی قلمداد کرد (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۵). توجه به محیط‌های شهری به‌عنوان یک ضرورت در برنامه‌های توسعه شهری مورد تأکید قرار گرفته است. ایجاد محیطی سرزنده نیازمند ایجاد ارتباط منطقی و هدایت شده بین افراد است. بدون در نظر گرفتن مؤلفه‌های سرزندگی در هر جامعه، استراتژی‌های توسعه پایدار شهری نمی‌توانند در برنامه‌ریزی فضایی محقق شوند (فرازمند و صبحی‌زاده، ۱۳۹۲).

سرزندگی به‌عنوان یکی از کیفیت‌های مهم سازنده فضاهای شهری است که در آراء بسیاری از نظریه‌پردازان مسائل شهری و اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است (هدایت نژاد کاشی و همکاران، ۱۳۹۸). این مفهوم با تعابیر مختلف ولی مشابه، زمینه حضور و فعالیت در فضا را فراهم می‌آورد. سرزندگی، مفهومی است که مناطق شهری موفق را از مناطق فاقد آن متمایز می‌کند. سرزندگی در فضاهای شهری به ایجاد فضاهای امن، مطلوب و جذاب اشاره دارد که ظرفیت ارائه گزینه‌های بیشتر برای فعالیت‌های اجتماعی و مبادلات فرهنگی را دارند (جلال الدینی و اوکتای^۱، ۲۰۱۲). حضور فعال اجتماعی در فضاهای شهری باعث افزایش رضایت از زندگی و سلامت روانی و اجتماعی افراد می‌شود، چرا که لازمه سرزندگی فضاهای شهری حضور مردم در شهر است (خستو و سعیدی رضوانی، ۱۳۸۹).

اما مسئله سرزندگی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی چالش‌های خاص خود را دارد. سکونتگاه‌های غیررسمی که اغلب با فقر، عدم دسترسی به خدمات اساسی و شرایط زندگی نامناسب مشخص می‌شوند، نیازمند توجه ویژه‌ای برای ایجاد سرزندگی و بهبود کیفیت زندگی هستند. در این مناطق، عدم حفظ تعادل متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی و همچنین طراحی‌های خودرو محور، نوعی گسست کالبدی، فرهنگی و اجتماعی را ایجاد کرده است (رنجبر و همکاران، ۱۳۹۷). این وضعیت منجر به ناکارآمدی محلات و افول حیات و سرزندگی شهری شده است. عدم وجود سرزندگی و حیات در سکونتگاه‌های غیررسمی، نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره مختل می‌کند و با ایجاد مانع بر سر راه رشد مشارکت عمومی و تعاملات اجتماعی، هزینه‌های زیادی را در ابعاد مختلف اجتماعی، فرهنگی، روحی و روانی و ... به جامعه تحمیل می‌نماید. بنابراین، یافتن عوامل بسترساز این مشکلات در زندگی‌های امروزی و تلاش برای از بین بردن آن‌ها و همچنین فراهم کردن زمینه سرزندگی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی بسیار ضروری است (صدąقتی و فارسی، ۱۳۹۵). امروزه سرزندگی شهری به یکی از دغدغه‌های اصلی نظام‌های مدیریت و برنامه‌ریزی شهری در کشورها، به‌ویژه در کشورهای توسعه یافته تبدیل شده است (رحیمی و جعفری، ۱۳۹۶). تفکرات مدرنیستی و جزءنگر در دهه‌های گذشته سبب شده تا شهرها، به‌عنوان موجوداتی زنده، شادابی و سرزندگی خود را از دست بدهند (مرتاض مهربانی و همکاران، ۱۳۹۶). در حال حاضر، برنامه‌های توسعه شهری در کشورمان در گسستی عمیق با سنت گذشته خود، خودرو مدار و بر مبنای تسهیل هر چه بیشتر حرکت سواره بوده و آن چنان که باید به فضاهای شهری، اهمیت آن‌ها در ایجاد سرزندگی و پویایی شهری و ارتقاء کیفیت‌های محیطی در فضاهای شهری توجه نشده است (راست بین و همکاران، ۱۳۹۱). از این رو، برنامه‌ریزی برای ارتقاء سرزندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی می‌تواند به‌عنوان یک راهکار مؤثر در بهبود کیفیت زندگی و توسعه پایدار شهری مدنظر قرار گیرد.

سکونتگاه‌های غیررسمی بندر ماهشهر (شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی) هم از این قاعده مستثنی نبوده و نگاه کالبدی و دوقطبی (دوآلیسم دکارتی) باعث عدم ایجاد حس مکان و در نتیجه سبب عدم شکل‌گیری فضاهای جمعی سرزنده، گسترش بی‌عدالتی اجتماعی، از دست رفتن هویت کالبدی، تنزل بافت زندگی اجتماعی و ... در این محله‌ها شده است. اما متأسفانه امروزه به دلایل گوناگون در این شهر به ایجاد فضاهای سرزنده در این دو شهرک کمتر توجه می‌شود. زیرا جایگاه چنین فضاهایی به‌درستی تعریف نشده است. با وجود اینکه در آفرینش سرزندگی شهرها ساکنین نقش کلیدی دارند اما خود ساکنین نسبت به این موضوع بی‌تفاوت هستند یا از آن آگاهی ندارند. از طرفی در این گونه سکونتگاه‌ها فضاهای عمومی شهری بدون هیچ‌گونه بار فرهنگی و اجتماعی به حیات خود ادامه می‌دهند و این امر باعث تشدید بحران هویت و عدم سرزندگی در آن‌ها شده است. در این بین امروزه شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی، با افزایش جمعیت و مهاجرپذیری بالا، سرزندگی شهری با حس مکان برای زیست‌پذیری، فعالیت‌ها و تعاملات اجتماعی و فرهنگی اهمیت بسیاری یافته است. با نگاهی گذرا به شهرک‌های مورد مطالعه به وضوح مشخص است که فضاهای شهری موجود در این نواحی شهر بندر ماهشهر فاقد جذابیت لازم و کارایی از منظر مؤلفه‌های سرزندگی (اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی) است و همین مسئله مؤید ضرورت و اهمیت این پژوهش می‌باشد. در این راستا پژوهش حاضر با هدف سنجش و ارزیابی شاخص‌های سرزندگی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر بندر ماهشهر (شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی) صورت گرفته است. در این باب این نوشتار به دنبال پاسخگویی به این سؤال می‌باشد که وضعیت شاخص‌های سرزندگی در شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر چگونه است؟

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

نظریه‌ها و مباحث متعددی در ارتباط با فضا و جامعه و اشکال مناسب شهری وجود دارد. تمامی این نظریه‌ها زندگی بانشاط و سرزنده شهری را ترویج می‌کنند و با وجود همه این مباحث و نظریه‌ها، مفهوم سرزندگی شهری همچنان مبهم باقی مانده است. در حوزه شهری، بحث در خصوص سرزندگی شهری از دهه ۱۹۶۰ با کتاب جین جیکوبز (مرگ و زندگی شهرهای آمریکایی) آغاز شد و در دهه ۱۹۸۰ شدت گرفت. این مفهوم از ایده‌های علمی مربوط به علوم طبیعی و اجتماعی نشأت گرفته است. سرزندگی شهری یک مفهوم کیفی است (ژو^۱، ۲۰۱۲). سرزندگی شهری بر کیفیت منحصر به فرد شهرها تأکید دارد و در مکان‌هایی صادق است که مردم با یک تراکم خاص به دور هم گرد آمده‌اند و تحرک و نشاط تمام یا بخشی از یک شهر را نشان می‌دهد (لانگ و هوانگ^۲، ۲۰۱۷). توسعه پایدار، سرزندگی و رقابت‌پذیری، ازجمله اصطلاحاتی هستند که برنامه‌ریزی و توسعه شهری در قرن ۲۱ را تحت الشعاع قرار داده‌اند. در تفسیر سرزندگی شهری باید به نظریه هاروارد رجوع کنیم. وی در سال ۱۸۹۸ ایده «Self-containment» را بیان می‌کند و عقیده دارد که شهروندان تمام نیازهای خود را در شهر برآورده می‌کنند. از نظر وی شهر مکانی سرزنده است زیرا مردم در آن به تعامل می‌پردازند (هی و همکاران^۳، ۲۰۱۸). مونتگومری^۴ (۱۹۹۵)، استدلال می‌کند که شهرها به فضاهایی نیاز دارند که تعاملات اجتماعی در آن صورت گیرند. طبق این استدلال سرزندگی شهری سبب می‌شود تا این تعاملات به نحو احسن برقرار شوند (مونتگومری، ۱۹۹۵). از دیدگاه لوپز و کامانو^۵ (۲۰۱۲)، سرزندگی مفهومی است که مناطق زنده و پویای شهر را از سایر

1. Zhou

2. Long & Huang

3. He et al

4. Montgomery

5. Lopes & Camanho

مناطق غیرفعال متمایز می کند (لوپز و کامانو، ۲۰۱۲). امروزه، سرزندگی شهری صرفاً یک هدف فانتزی در معماری و فضاهای شهری نیست، بلکه متخصصان علوم شهری به دنبال اجرای اصول آن در معماری و فضاهای شهری می باشند. در سوی دیگر سرزندگی به شدت در اصول نوشهرگرایی مورد تأکید است. اندیشمندان مختلف هم در خصوص اهمیت سرزندگی شهری تأکید داشته اند و هر کدام در نظریه خود به آن اشاره داشته اند. یکی از این افراد جیکوبز^۱ است. وی معتقد است فعالیت های پیاده روی متضمن سرزندگی شهرهاست (جیکوبز، ۱۹۹۳). از نظر جیکوبز چهار شرط اصلی و دو شرط ثانویه به منظور حفظ سرزندگی شهری و تنوع شهری حیاتی است. کاربری مختلط زمین، بلوک های کوچک سایز، همزیستی بین بافت های قدیم و جدید، توسعه متراکم، چهار شرط اصلی برای سرزندگی شهری می باشند. دو شرط ثانویه نیز عبارت اند از: دسترسی به پارک ها و ایستگاه های حمل و نقل، کاهش فضاهای خالی (سونگا و لیب^۲، ۲۰۱۵).

لینچ، سرزندگی را به عنوان یکی از هفت عامل اساسی کیفیت می داند. از نظر لینچ، تناسب، دسترسی، نظارت، قدرت، بهره وری، سرزندگی و عدالت هفت عامل اصلی در افزایش کیفیت شهر می باشند. همچنین از نظر وی عواملی که سبب سرزندگی فضاهای شهری می شوند عبارت اند از: بقا، امنیت و سازگاری (اکبری و همکاران، ۱۴۰۲). کریر^۳ (۱۹۹۳)، سرزندگی را با ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، فضایی، تجربی و زیست محیطی توصیف می کند (کریر، ۱۹۹۳). کالتورپ^۴ (۱۹۹۳)، در نظریه خود تحت عنوان «توسعه حمل و نقل محور» به شدت به سرزندگی شهری و ایجاد مسیرهای زنده و جذاب در اطراف ایستگاه های حمل و نقل تأکید دارد (کالتورپ، ۱۹۹۳). شاید نظریه ای که به شدت با مفهوم سرزندگی شهری گره خورده باشد نظریه «شهر بیوفیلیک» اثر ویلسون^۵ است (ویلسون، ۱۹۸۴). وی در کتاب خود به خلق فضاهای طبیعی، جذب افراد جامعه به فضاهای طبیعی و زنده و استفاده از نمادهای طبیعی در داخل شهرها به شدت تأکید می کند. تأکید بر زندگی با کیفیت و خلق جوامع و محلات با کیفیت بالا و همچنین ترویج زندگی سالم در شهرها از ویژگی های مهم شهرهای بیوفیلیک است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۴).

از نظر چپمن^۶ (۱۹۹۶)، سرزندگی به معنای پویایی و تحرک است. وی معتقد است هر چه میزان فعالیت افراد در مرکز شهر بیشتر باشد شهر سرزنده تر است. می توانیم نظر وی را چنین تفسیر کنیم که فعالیت فیزیکی افراد به تنهایی ملاک سرزندگی نیست بلکه پویایی مرکز شهر در تبادلات تجاری و تعاملات انسانی تعیین کننده میزان سرزندگی شهر است (چپمن، ۱۹۹۶). به عقیده گل^۷ (۱۹۸۷)، یک مکان سرزنده جایی است که مردم را برای درنگ، ماندن و ملاقات ترغیب نماید و مانع از عبور سریع آن ها شود (گل، ۱۹۸۷). با توجه به نظرات سالزانو^۸ (۱۹۹۷)، سرزندگی عبارت است از: هویت داشتن، وجود زندگی اجتماعی در شهر، خوشبختی، پیشرفت اجتماع و اشخاص و پایداری اکولوژیکی (سالزانو، ۱۹۹۷). لاندري^۹ (۲۰۰۰)، در مقاله «سرزندگی شهری؛ خاستگاه رقابت شهری»، سرزندگی را با رویکرد اقتصادی، اجتماعی، محیطی و فرهنگی بررسی کرده است و معیارهای یک شهر سرزنده را نیز مطرح نموده است (لاندري، ۲۰۰۰). در

1. Jacobs
2. Sunga & Leeb
3. Krier
4. Calthorpe
5. Wilson
6. Chapman
7. Gehl
8. Salzano
9. Landry

مطالعات گروه کارمونا^۱ (۲۰۰۴)، سرزندگی مورد توجه بوده و به عنوان میزان سازگاری یک محل با فعالیت‌های غالب آن تعریف شده است (گروه کارمونا، ۲۰۰۴). انجمن معماران ایالات متحده^۲ (۲۰۰۵)، مفهوم عام سرزندگی یک مکان را به داشتن هویت، پویایی، انعطاف‌پذیری و قابلیت تطابق با نیازهای جدید مربوط دانسته است. پامیر^۳ (۲۰۰۴)، را نیز می‌توان در زمره نظریه‌پردازان سرزندگی قرار داد. وی در کتاب خود با عنوان «خلق یک مرکز شهری پر جنب و جوش» عوامل مؤثر بر یک مکان عمومی موفق و پر جنب و جوش را در موقعیت مکان، اندازه مکان و برنامه‌ریزی مکان معرفی می‌کند (پامیر، ۲۰۰۴). مونتگومری (۲۰۱۳)، در نظریه خود تحت عنوان «شهر شاد»، بر این عقیده است که ایجاد فضاهای عمومی مناسب به همراه امکانات کافی زمینه را برای سرزندگی یک شهر فراهم می‌کند (مونتگومری، ۲۰۱۳). اسپک^۴ (۲۰۱۳)، در کتاب خود «پیاده‌روی» را سبب سرزندگی مراکز شهرهای آمریکایی می‌داند (اسپک، ۲۰۱۳).

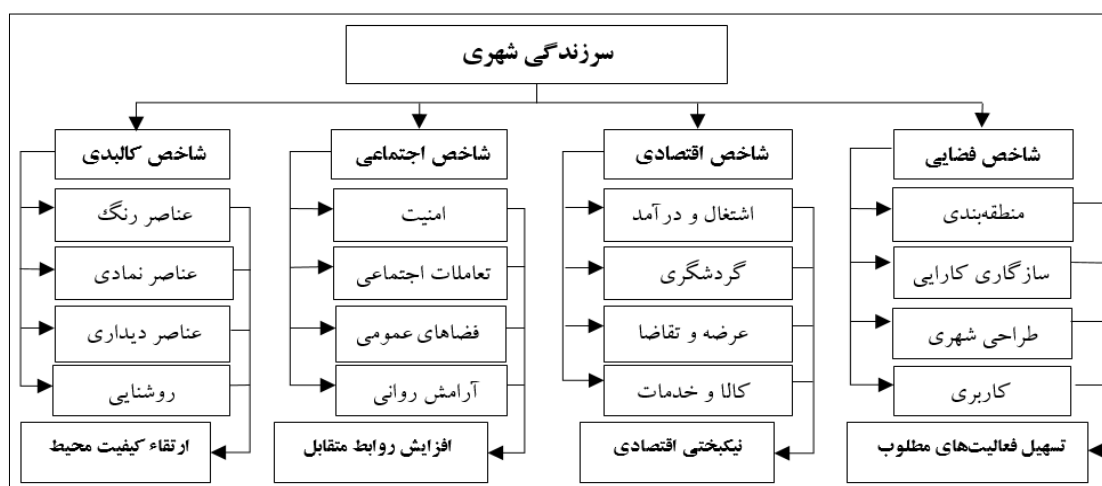
این نظریات در شرایط سکونتگاه‌های غیررسمی به چالش کشیده می‌شوند. این سکونتگاه‌ها معمولاً فاقد برنامه‌ریزی مناسب و زیرساخت‌های لازم برای ایجاد سرزندگی شهری هستند. فقر، تراکم بالای جمعیت و دسترسی محدود به خدمات اساسی از جمله مشکلات عمده این نوع سکونتگاه‌ها هستند. در جدول (۱) مهم‌ترین مفاهیم مربوط به سرزندگی شهری در نظریه هر یک از نظریه‌پردازان مشخص شده است.

جدول ۱. نظریه‌پردازان سرزندگی شهری

عوامل سرزندگی محیط	نظریه‌پرداز
تعاملات اجتماعی	هاروارد (۱۸۹۸)
تعاملات اجتماعی	سپته (۱۹۴۵)
تعاملات میان افراد	جیکوبز (۱۹۶۰)
شهر فشرده (ایجاد محیط‌های سرسبز و مشوق تعامل)	ساتی/دانتزینگ (۱۹۷۳)
فرم مکان‌ها (ایمنی-امنیت)	لینچ (۱۹۸۱)
عشق به طبیعت	ویلسون (۱۹۸۴)
آسایش شهری	اپلارد (۱۹۸۷)
خلق فضاهای جذاب/ فعالیت‌های اختیاری و اجتماعی جذاب	گل (۱۹۸۷)
خلق محیط‌های جذاب برای پیاده‌روی	کالتورپ (۱۹۹۳)
دسترسی‌های پیاده	کریر (۱۹۹۳)
فضاهای باز و آرام / شهر شاد	مونتگومری (۱۹۹۵)
هویت/ زندگی اجتماعی	سالزانو (۱۹۹۷)
نیکبختی شهری	لاندری (۲۰۰۰)
سازگاری و هماهنگی	کارمونا گروپ (۲۰۰۴)
محرك پیاده‌روی	پامیر (۲۰۰۴)
هویت، پویایی، انعطاف‌پذیری، قابلیت تطابق با نیازهای جدید	انجمن معماران ایالات متحده (۲۰۰۵)
پیاده‌روی	اسپک (۲۰۱۳)
شهر شاد	مونتگومری (۲۰۱۳)

1. Carmona
2. American Institute of Architects (AIA)
3. Paumier
4. Speck

یک شهر سرزنده لزوماً دارای کاربری مختلط است. در یک شهر سرزنده فرصت‌هایی برای پویایی اقتصادی وجود دارد و این پویایی اقتصادی شهر را در سطوح بالا قرار می‌دهد. سرزندگی یک شهر از طریق فعل و انفعالاتی که در سطوح مختلف اتفاق می‌افتد مشخص می‌شود. در یک شهر عناصر مختلفی متضمن سرزندگی آن شهر خواهند بود. عناصر کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، فضایی و ... میزان سرزندگی یک شهر را مشخص می‌کنند. در این پژوهش چهار شاخص اصلی مشخص گردید و سپس برای هر کدام از آن‌ها زیر شاخص‌هایی متناسب با شرایط شهرهای ایران انتخاب شده است. این زیر شاخص‌ها با مطالعه آثار نظریه پردازان مختلف احصاء و انتخاب شده‌اند. شاخص‌ها و زیر شاخص‌های به کار گرفته در این پژوهش به شکل زیر است.

شکل ۱: نمودار مفهومی سرزندگی شهری پژوهش

۲-۱. پیشینه پژوهش

پرداختن به مفهوم سرزندگی شهری از اواخر دهه ۱۹۶۰ به بعد مورد توجه قرار گرفت. لذا در این بخش به چند مورد از به‌روزترین پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه اشاره می‌گردد.

چین و همکاران^۱ (۲۰۱۷)، در پژوهشی تحت عنوان «ارزیابی سرزندگی شهرها و شناسایی شهرهای متروکه در چین بر اساس داده‌های جغرافیایی» به بررسی و تصویرسازی شهرهای متروکه بر اساس نظریه سرزندگی شهری پرداخته‌اند. نتایج، یک پیشرفت چشمگیری از توسعه‌های مسکونی و شهرهای متروکه چین را نشان می‌دهد. شواهد نشان دهنده این است که شهرهای متروکه در مناطق تازه توسعه‌یافته چین در حال گسترش است. همچنین در شهرسازی مدرن چین که در قالب توسعه مجتمع‌های مسکونی خود را نشان داده است سرزندگی شهری دیده نمی‌شود، به‌طوری که شهروندان با فضاهای بی‌روح و مرده شهری روبه‌رو می‌شوند و تفاوت چندانی از لحاظ سرزندگی بین مناطق جدید و مناطق قدیم شهر وجود ندارد.

کیم^۲ (۲۰۱۸)، در پژوهشی به «نقاط مهم Wi-Fi سئول: نقاط دسترسی Wi-Fi به عنوان نشانگر نشاط و سرزندگی شهری» پرداخته است. این پژوهش دو هدف را مد نظر داشت: ۱. اندازه‌گیری منظم از سرزندگی شهری در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و مجازی ۲. بررسی تجربی رابطه بین فضاهای فیزیکی و مجازی در مکان‌های کوچک. در ادامه سه شاخص

1. Jin et al

2. Kim

مختلف سرزندگی شهری، تردد عابر پیاده براساس فعالیت‌های تلفن همراه (نشاط اجتماعی)، تراکنش‌های کارت بانکی (نشاط اقتصادی) و محل دسترسی نقاط به نقاط Wi-Fi مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این پژوهش نشان داد که همبستگی بین شاخص‌های مورد مطالعه وجود دارد و همچنین دو فرضیه پژوهش نیز تأیید شدند: ۱. ارتباط مکانی بین سه اقدامات مختلف سرزندگی شهری وجود دارد ۲. توزیع مکانی نقاط دسترسی Wi-Fi می‌تواند نشانه‌ای از سرزندگی شهری باشد.

شیا و همکاران^۱ (۲۰۲۰)، در پژوهشی به «تحلیل روابط مکانی بین شدت کاربری اراضی شهری و سرزندگی شهری در سطح خیابان: یک مطالعه موردی از شهرهای مگاسیتی چینی» پرداخته‌اند. در این پژوهش میزان شادابی روز و شبانه شهری به ترتیب با استفاده از داده‌های غذایی کوچک و داده‌های نوری در شب اندازه‌گیری شد. همچنین روابط مکانی بین شدت کاربری اراضی شهری و نشاط شهری با استفاده از یک نشانگر محلی انجمن فضایی (LISA) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این پژوهش نشان داد همبستگی مکانی مثبت و معنادار بین شدت استفاده از اراضی شهری و سرزندگی شهری در محدوده مورد مطالعه مطابق آمارها وجود دارد. بنابراین، فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی در مناطق توسعه‌یافته و پرجمعیت شهری بیشتر است. با این حال، عدم تطابق فضایی محلی در پنج منطقه بزرگ یافت شد که حاکی از فضاها شهری پر ازدحام یا کم مصرف در همه شهرها است. این روابط با مناطق مختلف شهری (شهرنشینی قبل از سال ۱۹۹۵ و طی سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۵)، شرایط کاربری اراضی (عملکرد و مخلوط) و دوره‌های زمانی (روز و شب) مرتبط بود. نتایج این کار در کجای جامع از شهر فشرده و پایداری را ارائه می‌دهد.

پور احمد و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی به «تحلیل نقش پیاده‌راه‌های شهری در ارتقای سرزندگی فضاها شهری (مطالعه موردی: پیاده‌راه ۱۷ شهرپور، تهران)» با روش توصیفی-تحلیلی پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد پیاده‌راه ۱۷ شهرپور با توجه به کارکرد و ساختار کنونی خود توانسته موجب سرزندگی محیط شود و در ایجاد فضایی برای تداوم حضور عابران و فعالیت‌های انسانی ناموفق بوده است، زیرا میزان اثرگذاری هر کدام از ابعاد پیاده‌راه به حدی نبوده است که در کنار سایر عوامل بتواند موجب سرزندگی محیط شود. در بین ابعاد مورد بررسی در این پژوهش دسترسی با ضریب ۰/۲۲۶ بیشترین اهمیت را در سرزندگی داشته است.

قربان پور و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی به «ارزیابی مؤلفه‌های مؤثر بر تقویت سرزندگی در مسیرهای پیاده شهری (مطالعه موردی: پیاده‌راه علم‌الهدی شهر رشت)» با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و با کاربست تکنیک برنامه‌ریزی راهبردی SWOT و مدل AHP به ارائه مدل مفهومی پژوهش با ۴ معیار (کاربری و فعالیت، کالبدی، دسترسی و ارتباطات، اقلیمی و زیست محیطی) و ۱۶ شاخص پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که راهبرد تجهیز محیط بر اساس اقلیم رشت در راستای افزایش حضور افراد در فضا رتبه اول و راهبرد افزایش پیوستگی حرکت پیاده رتبه آخر را دارد.

مقصود و ذاکر حقیقی (۱۳۹۸)، در پژوهشی به «سنجش میزان سرزندگی در چهارراه ولیعصر شهر تهران بر مبنای تحلیل الگوهای فعالیتی موجود در آن» پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که متغیر ابعاد عملکردی در جهات چهارگانه چهارراه به عنوان متغیری حیاتی در تعیین میزان تعاملات اجتماعی و در نتیجه ایجاد سرزندگی در چهارراه ولیعصر ایفای نقش می‌کند. همچنین نتایج یافته‌های دیگر پژوهش نشان داد که غفلت از برنامه‌ریزی خردمقیاس مبتنی بر دو عامل ایستایی/پویایی در هر دو جبهه شمالی و جنوبی و تنوع در الگوی فعالیتی به خصوص در جبهه جنوبی چهارراه ولیعصر به

عنوان عوامل تضعیف کننده تعاملات اجتماعی و سرزندگی شهری عمل می کنند.

صفایی رینه و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی به «تحلیل فضایی سرزندگی در فضاهای شهری (مطالعه موردی: پیاده راه ۱۷ شهر یور تهران)» پرداخته اند. نتایج این پژوهش نشان داد بیش از نیمی از مساحت محدوده را کاربری های نامناسب برای پیاده روی و فراغت تشکیل می دهد و نزدیک به ۶۵ درصد فعالیت های ارائه شده در محدوده جاذب جمعیت نیستند. نتایج دیگر پژوهش نشانگر این بود که برنامه ریزی و طراحی محیط ساخته شده نقش بسزایی در گسترش پیاده روی دارد، زیرا در قسمت های شمالی محدوده با توجه به اینکه کاربری ها و فعالیت های متنوع و منعطف تری نسبت به بخش های میانی و جنوبی دارد، تراکم جمعیت بیشتر و عابران پیاده بیشتری در آن بخش تردد می کنند و دیگر اینکه برای افزایش قابلیت پیاده روی و سرزندگی محیط علاوه بر محدودیت دسترسی اتومبیل باید به ساختار محیط و کالبد آن هم توجه شود.

۳. روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از حیث روش بررسی، مبتنی بر روش توصیفی-تحلیلی می باشد. داده ها و اطلاعات مورد نیاز پژوهش با توجه به ماهیت موضوع، به دو روش اسنادی و میدانی گردآوری شده است. اخذ داده های مورد نیاز به صورت پیمایشی بوده و با استفاده از تنظیم و تکمیل پرسشنامه انجام گرفته است. روایی پرسشنامه از طریق اخذ نظر کارشناسان محترم و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۹ محاسبه گردیده است. جامعه آماری پژوهش شامل ۳۸۱ نفر از ساکنین شهرک های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر می باشند که به صورت نمونه گیری تصادفی ساده و بر اساس فرمول نمونه گیری کوکران انتخاب شده اند. برای تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف، آماره T تک نمونه ای، آزمون فریدمن و تحلیل واریانس (F) با استفاده از نرم افزار SPSS و همچنین از مدل ساختاری و تحلیل مسیر برای بررسی مسیرهای پژوهش و میزان تأثیر آن ها بر سرزندگی ساکنین محل استفاده شده است. تحلیل پژوهش متشکل از شاخص های مؤثر بر سرزندگی در سکونتگاه های غیررسمی شهری در قالب ۴ شاخص اصلی اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی ارائه گردیده است (جدول ۲).

جدول ۲. مؤلفه های مورد بررسی در پژوهش حاضر

ابعاد کلی	مؤلفه های فرعی
اقتصادی	دسترسی برابر به موقعیت های اقتصادی، وجود بازار و مراکز خرید متعدد و مناسب، وجود واحدهای کار/زندگی، دسترسی برابر به منابع و امکانات، وجود شغل به اندازه کافی برای ساکنین، فرصت های برابر در فعالیت های اقتصادی، وجود مراکز متعدد فروش و خرده فروشی، وجود فعالیت های اقتصادی گوناگون و متنوع، اداره اکثریت مغازه ها به صورت اجاره ای، نسبت بالایی از زنان در بخش های اقتصادی، جلب توجه شهروندان به خدمات تجاری و تفریحی (خرده فروشی، رستوران، کافه و ...)، وجود فعالیت های اقتصادی در خود محله.
اجتماعی	حضور فعال شهروندان در مراسم و نشست های عمومی، وجود هویت محلی، میزان خوش بینی و امیدواری به آینده، صبوری مردم در مقابل تخطی و کج روی نسبت به ارزش ها و هنجارها، وجود امکانات و تسهیلات مناسب، وجود کاربری های متعدد تجاری، اداری و خدماتی، وجود مکان های عمومی متعدد، رعایت قوانین ترافیکی، وجود امنیت، وجود زمین های ورزشی مناسب، وجود تعاملات اجتماعی میان شهروندان، کیفیت حمل و نقل همگانی، وجود نظارت کافی بر کار اصناف، وجود امکانات بهداشتی.
فضایی	وجود تسهیلات کافی و مختلف رفاهی، وجود پارکینگ های متعدد، وجود کاربری های مختلط، دسترسی مطلوب به محل کار و فعالیت، توزیع مناسب کاربری ها بر حسب نیاز ساکنین، وجود آلودگی های صوتی زیاد، وجود سیستم مناسب جمع آوری زباله، مهیا ساختن شهر پاکیزه توسط شهرداری، وجود فضاهای عمومی (میدان ها، پارک ها) کافی، عدم شکایت ساکنین نسبت به آلودگی، خدمت رسانی مناسب نهادهای مختلف، کیفیت مکان های فرهنگی و اوقات فراغت، وجود فناوری های مدرن (مانند

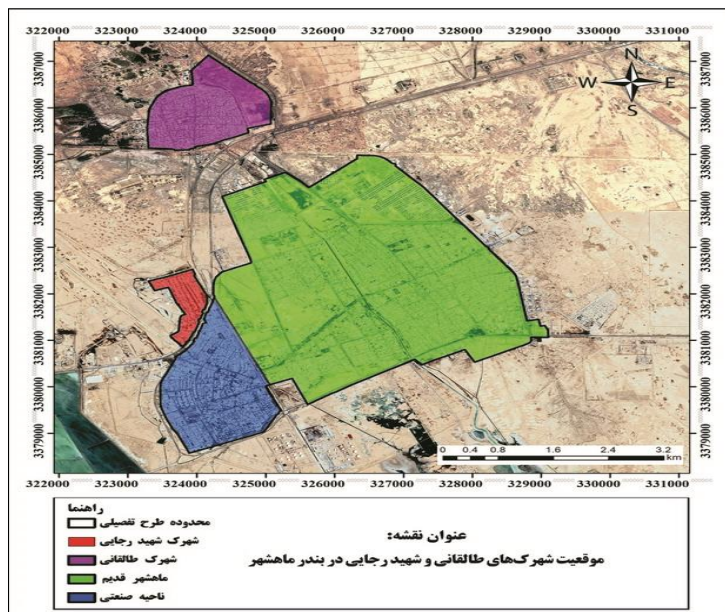
ابعاد کلی	مؤلفه‌های فرعی
	اینترنت و ...، وجود سیستم مناسب جمع‌آوری فاضلاب.
کالبدی	چشم‌اندازها و محوطه‌سازی‌های مناسب، مبلمان شهری مناسب، پذیرا بودن محیط‌های شهری، وجود فضاهای سبز طراحی شده زیبا، استشمام بوهای دل‌نشین، وجود نورپردازی مناسب، وجود مسیرهای ایمن و مجزا برای پیاده‌روی، جذابیت بالای فضاهای شهری، وجود سایه درختان خیابانی در پیاده‌روها، فاصله کم بین محل سکونت و فعالیت، وجود مکان‌های مناسب برای پیاده‌روی، وجود خدمات مناسب حمل‌ونقل (تاکسی شبانه و روزانه، پارکینگ و ایستگاه‌ها)، وجود نمای زیبا و جذاب ساختمان‌ها.

۳-۱. محدوده مورد مطالعه

بندر ماهشهر، در محدوده جغرافیایی ۴۹ درجه و ۱۱ دقیقه طول شرقی و ۳۰ درجه و ۳۳ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. این شهر مرکز شهرستان ماهشهر و در جنوب استان خوزستان واقع شده است. بندر ماهشهر، بزرگ‌ترین بندر صادرکننده فرآورده‌های نفتی پالایشگاه آبادان و بندر امام خمینی^(۵) از مهم‌ترین بنادر تخلیه و بارگیری کالاهای عمومی در محل پایانه راه آهن سراسری ایران است. مساحت این شهر ۲۲۳۵/۶۵ هکتار است و فاصله آن تا اهواز از طریق جاده رامشیر ۱۵۰ کیلومتر و از طریق آزادراه خلیج فارس ۱۰۰ کیلومتر می‌باشد. بندر ماهشهر در ۸۵ کیلومتری آبادان و ۲۰ کیلومتری بندر امام خمینی^(۶) قرار گرفته است. این بندر به علت دارا بودن کانال طبیعی خورموسی که آن را به چند کانال و سپس به خلیج فارس و دریای آزاد متصل می‌کند از موقعیت ممتازی برای کشتیرانی برخوردار است. حیات بندر ماهشهر با احداث راه آهن سراسری و تأسیس و توسعه بندر شاهپور در اوایل حکومت پهلوی آغاز شد. پس از آن، این بندر برای صدور نفت خام مورد توجه واقع شد و به تدریج با کشیده شدن لوله‌های نفت و ایجاد مخازن نفت، رو به آبادانی گذاشت (شرکت مهندسين مشاور ماندان، ۱۳۹۵). جمعیت این شهر طی آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۶۲۷۹۷ نفر می‌باشد (مرکز آمار ایران: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵). ماهشهر یک شهر صنعتی است به همین دلیل از دیر زمان مانند سایر شهرهای صنعتی و دارای کار، از اقشار و گروه‌های مختلف تشکیل شده است و بسیاری از مردم جویای کار از شهرها و روستاهای دور و نزدیک به این شهرستان آمده و مشغول به کار شده و بیشتر آن‌ها نیز در همین جا سکونت گزیده‌اند.

سکونتگاه غیررسمی شهرک شهید رجایی با مساحت ۶۰/۰۷ هکتار در غرب بندر ماهشهر و حفاصل شهرک طالقانی - فرودگاه بندر ماهشهر و ناحیه صنعتی واقع گردیده است. جمعیت این شهرک طی آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۸۱۶۲ نفر می‌باشد. سکونتگاه غیررسمی شهرک طالقانی با مساحت ۲۳۵/۹۵ هکتار در فاصله ۵ کیلومتری از مرکز شهر بندر ماهشهر و در قسمت شمال غرب شهر واقع شده است و یکی از پرجمعیت‌ترین مناطق شهر قلمداد می‌گردد. این شهرک از نظر بافت جمعیتی دارای بافت متنوعی است. جمعیت این شهرک طی آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۳۱۹۹۱ نفر می‌باشد (شرکت مهندسين مشاور ماندان، ۱۳۹۵ و مرکز آمار ایران: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵).

این دو سکونتگاه غیررسمی (شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی) پس از شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران به محل اسکان مهاجرین تبدیل شده است. پس از اتمام جنگ و شروع بازسازی و راه‌اندازی شرکت‌های پتروشیمی و نیاز به مشاغل کاری، بخش انبوهی از کارگران ساده از نقاط مختلف شهرهای استان و بعضاً سایر شهرهای کشور هم در این مناطق ساکن شده‌اند (دولتشاه، ۱۳۹۹).

شکل ۲: نقشه موقعیت شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی در بندر ماهشهر

۴. یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی پژوهش نشان می‌دهد از مجموع ۳۸۱ پاسخگوی مورد مطالعه، ۲۴۳ نفر (۶۴ درصد) مرد و ۱۳۸ نفر (۳۶ درصد) زن هستند. ۳۰/۵ درصد پاسخ‌گویان در گروه سنی ۲۰ تا ۳۰، ۳۷ درصد در گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال، ۳۲/۵ درصد در گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال قرار دارند. از این تعداد ۱۳/۲ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر، ۳۷/۵ درصد دارای مدرک کارشناسی، ۱۱/۵ درصد دارای مدرک فوق دیپلم، ۲۹/۹ درصد مدرک دیپلم و ۷/۹ درصد نیز زیر دیپلم بوده‌اند. همچنین ۲۴/۳ درصد دارای شغل آزاد، ۱۴/۱ درصد شغل دولتی، ۸/۹ درصد بازنشسته، ۲۷/۱ درصد خانه‌دار، ۱۰ درصد دانشجو، ۱۵/۶ درصد نیز بیکار بوده‌اند. همچنین یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ۳۴/۴ درصد پاسخگویان در طبقه پایین، ۲۷/۹ درصد در طبقه متوسط رو به پایین، ۱۵/۴ درصد در طبقه متوسط، ۱۷/۶ درصد در طبقه متوسط رو به بالا و ۴/۷ درصد در طبقه بالای جامعه قرار دارند.

۴-۱. بررسی وضعیت توزیع داده‌ها به لحاظ نرمال بودن

در این پژوهش با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف به بررسی وضعیت توزیع داده‌ها به لحاظ نرمال بودن پرداخته شده است تا وضعیت استفاده از روش‌های آمار پارامتریک و ناپارامتریک مشخص گردد. در صورتی که مقدار سطح معنا-داری آزمون از مقدار خطای ۰/۰۵ بیشتر باشد از نرمال بودن متغیر حمایت می‌گردد. نتیجه این آزمون نشان از نرمال بودن (سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ است) متغیرهای این پژوهش دارد. بنابراین می‌توان از روش‌های آماری پارامتریک استفاده نمود (جدول ۳).

جدول ۳. نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف

متغیر	Z	Sig	نتیجه نرمالیتی
شاخص اقتصادی	۱/۰۲	۰/۲۱	نرمال است
شاخص اجتماعی	۱/۲۹	۰/۰۶	نرمال است
شاخص فضایی	۰/۸۸	۰/۳۸	نرمال است
شاخص کالبدی	۰/۶۱	۰/۴۲	نرمال است

۴-۲. سنجش و ارزیابی وضعیت شاخص‌های سرزندگی در شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر
برای بررسی وضعیت شاخص‌های سرزندگی در شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر از آزمون T تک‌نمونه-ای استفاده شده است. بدین صورت که به‌منظور مقایسه میانگین شاخص‌های پژوهش با وضعیت متوسط، از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده می‌شود. با توجه به اینکه سؤالات پرسشنامه دارای طیف لیکرت برای انتخاب می‌باشد، میانگین فرضی برای این مؤلفه‌ها عدد ۳ در نظر گرفته شده است که با مقایسه نتایج به‌دست آمده می‌توان بررسی نمود که از نظر افراد نمونه آماری، بین میانگین متغیرهای مربوطه با عدد ۳ (حد متوسط) تفاوت معناداری وجود دارد یا خیر؟

۴-۳. شاخص‌های سرزندگی در شهرک طالقانی

جدول ۴. شاخص‌های آماری گرایش به مرکز و پراکندگی متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
شاخص اقتصادی	۲/۱۱	۰/۸۴۷	۰/۰۷۴
شاخص اجتماعی	۲/۰۹	۰/۷۹۱	۰/۰۶۹
شاخص فضایی	۲/۹۳	۰/۷۶۰	۰/۰۶۶
شاخص کالبدی	۲/۰۷	۰/۸۰۸	۰/۰۷۱

جدول ۵. نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای در مقایسه میانگین متغیرهای پژوهش و سطح متوسط

متغیر	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	محدوده اطمینان ۹۵ درصد	
					مقدار آزمون = ۳	
					حد پایین	حد بالا
شاخص اقتصادی	-۲/۹۱۰	۱۲۷	۰/۰۰۰	-۰/۱۵۱۷	-۰/۹۷	-۱/۲۷
شاخص اجتماعی	-۵/۷۳۲	۱۲۷	۰/۰۰۰	-۰/۴۵۰۲	-۰/۹۶	-۱/۲۴
شاخص فضایی	-۴/۹۴۰	۱۲۷	۰/۰۰۰	-۰/۶۳۰۱	-۰/۸۰	-۱/۰۷
شاخص کالبدی	-۵/۰۶۷	۱۲۷	۰/۰۰۰	-۰/۶۷۸	-۰/۹۴	-۱/۲۲

نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، سطح معناداری آزمون کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و آماره آزمون T تک‌نمونه‌ای برای شاخص اقتصادی (-۲/۹۱۰)، برای شاخص اجتماعی (-۵/۷۳۲)، برای شاخص فضایی (-۴/۹۴۰) و برای شاخص کالبدی (-۵/۰۶۷) می‌باشد. همچنین اختلاف معنادار مثبتی بین میانگین شاخص‌ها و مقدار متوسط (۳) وجود دارد و میانگین‌شان کمتر از حد وسط طیف لیکرت (۳) است. بنابراین شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی سرزندگی در شهرک طالقانی در وضعیت مطلوبی قرار ندارند.

۴-۴. شاخص‌های سرزندگی در شهرک شهید رجایی

جدول ۶. شاخص‌های آماری گرایش به مرکز و پراکندگی متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
شاخص اقتصادی	۲/۸۳	۰/۸۴۵۹۰	۰/۰۷۴۷۷
شاخص اجتماعی	۲/۶۷	۰/۹۳۶۹۹	۰/۰۸۲۸۲
شاخص فضایی	۲/۳۲	۰/۸۶۲۸۶	۰/۰۷۶۲۷
شاخص کالبدی	۲/۵۸	۰/۸۱۲۳۳	۰/۰۷۱۸۰

جدول ۷. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای در مقایسه میانگین متغیرهای پژوهش و سطح متوسط

متغیر	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	مقدار آزمون = ۳	
					محدوده اطمینان ۹۵ درصد	
					حد بالا	حد پایین
شاخص اقتصادی	-۲/۰۹۰	۱۲۷	۰/۰۰۰	-۰/۱۵۶۲۵	-۰/۳۱۲	-۰/۰۰۸۳
شاخص اجتماعی	-۳/۷۷۳	۱۲۷	۰/۰۰۰	-۰/۳۱۲۵۰	-۰/۴۸	-۰/۱۵
شاخص فضایی	-۸/۷۰۷	۱۲۷	۰/۰۰۰	-۰/۶۶۴۰۶	-۰/۸۶	-۰/۵۴
شاخص کالبدی	-۶/۴۲۰	۱۲۷	۰/۰۰۰	-۰/۴۶۰۹۴	-۰/۶۱	-۰/۳۲

نتایج آزمون T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، سطح معناداری آزمون کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و آماره آزمون T تک نمونه‌ای برای شاخص اقتصادی (-۲/۰۹۰)، برای شاخص اجتماعی (-۳/۷۷۳)، برای شاخص فضایی (-۸/۷۰۷) و برای شاخص کالبدی (-۶/۴۲۰) می‌باشد. همچنین اختلاف معنادار منفی بین میانگین شاخص‌ها و مقدار متوسط (۳) وجود دارد و میانگین‌شان کمتر از حد وسط طیف لیکرت (۳) است. بنابراین شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی در شهرک شهید رجایی در وضعیت نامطلوبی هستند.

۴-۵. اولویت‌بندی و رتبه‌بندی شاخص‌های سرزندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی بندر ماهشهر

در این پژوهش جهت اولویت‌بندی و رتبه‌بندی متغیرها از آزمون فریدمن استفاده گردید. در آزمون فریدمن فرض H_0 مبتنی بر یکسان بودن میانگین رتبه‌ها در بین گروه‌هاست. رد شدن فرض صفر به این معنی است که در بین گروه‌ها حداقل دو گروه با هم اختلاف معناداری دارند.

جدول ۸. میانگین رتبه فرضیه

متغیرهای تحقیق	میانگین رتبه	اولویت رتبه
شاخص اقتصادی	۲/۷۳	۱
شاخص اجتماعی	۲/۶۰	۲
شاخص فضایی	۲/۲۰	۴
شاخص کالبدی	۲/۴۳	۳

جدول ۹. نتایج آزمون فریدمن

حجم نمونه آماری (N)	آماره کای دو (Chi-Square)	درجه آزادی (df)	سطح پوشش آماره آزمون (Asymp. Sig)
۳۸۱	۱۷/۵۸۰	۳	۰/۰۰۱

همان‌طور که از جدول (۹) مشاهده می‌شود سطح پوشش آماره آزمون فریدمن (۰/۰۰۱) در شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر کمتر از سطح معناداری (۰/۰۵) می‌باشد. قابل ذکر است که در سرزندگی ساکنین شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر، شاخص اقتصادی بیشترین اهمیت و شاخص فضایی کمترین اهمیت را دارد.

۴-۶. بررسی تفاوت سرزندگی ساکنین شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر

برای بررسی تفاوت سرزندگی ساکنین شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه استفاده گردید. تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه میانگین‌های داده‌های کمی بین سه یا بیشتر از سه نمونه مستقل (مانند محله -

های شهری (مختلف) استفاده می‌گردد. این نتایج موجب درک تفاوت خصوصیات داده‌های کمی در گروه‌های مختلف می‌شود.

جدول ۱۰. میانگین سرزندگی ساکنین شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی در بین گروه‌های محلی مختلف

میانگین در محدوده اطمینان ۹۵ درصد	خطای استاندارد	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	سکونتگاه‌های غیررسمی
حد بالا	حد پایین				
۲/۶۷۹۶	۲/۵۲۳۵	۰/۳۹۴۵	۰/۴۴۶۳۷	۲/۶۰۱۶	شهرک طالقانی
۲/۱۵۳۷	۲/۹۶۳۵	۰/۴۸۰۷	۰/۵۴۳۸۳	۲/۵۵۸۶	شهرک شهید رجایی

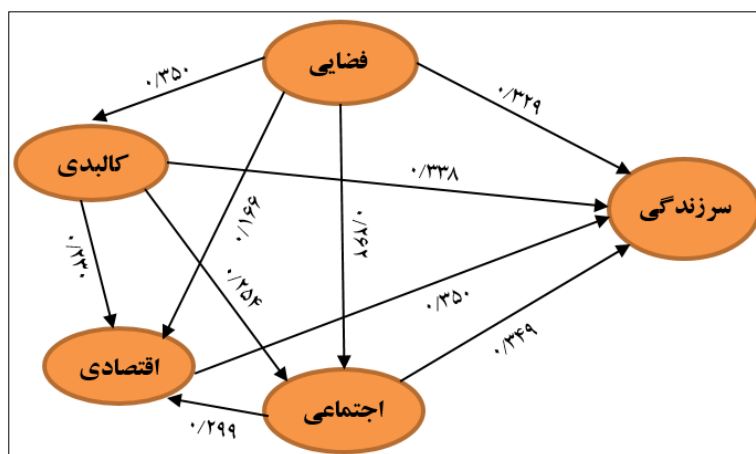
جدول ۱۱. آنالیز واریانس رگرسیون

سطح معناداری	آماره F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	مدل
۰/۰۰۰	۳۱۱/۳۹۲	۷۱/۹۹۷	۲	۱۴۳/۹۹۴	بین گروهی
-	-	۰/۲۳۱	۳۸۱	۸۸/۰۹۱	درون گروهی
-	-	-	۳۸۳	۲۳۲/۰۸۶	کل

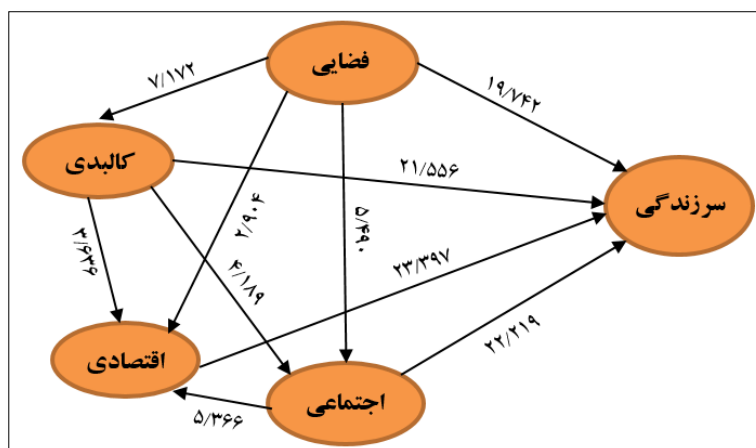
جدول (۱۱) نشان می‌دهد سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و تفاوت معناداری بین میانگین سرزندگی ساکنین شهرک‌های مورد نظر نسبت به شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی وجود دارد. در واقع می‌توان گفت تفاوت در شاخص‌های مورد مطالعه با میزان سرزندگی ساکنین شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی ارتباط دارد. جدول (۱۰) نشان می‌دهد که سرزندگی، بیشترین میانگین را به ترتیب در شهرک طالقانی و بعد شهرک شهید رجایی دارا می‌باشد.

۴-۷. آزمون تحلیل مسیر

این آزمون میزان تأثیر مستقیم متغیرهای مستقل بر افزایش سرزندگی شهری را نشان می‌دهد. در این پژوهش سرزندگی به‌عنوان متغیر وابسته اصلی و چهار شاخص اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی به‌عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده است. در شکل (۳) و (۴) مسیر درجه تأثیرگذاری هر یک از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی بر سرزندگی ساکنین شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر مورد بررسی قرار گرفته است.

شکل ۳: نمودار مدل در حالت تخمین ضرایب استاندارد (B)

شکل ۴. نمودار مدل در حالت تخمین معناداری (T-Value)

جدول ۱۲. نتایج تحلیل مسیر همزمان شاخص‌های چهارگانه بر متغیر وابسته «سرزندگی ساکنین»

مؤلفه	تأثیر مستقیم	تأثیر غیرمستقیم	تأثیر کل
شاخص اقتصادی	۰/۳۵	-----	۰/۳۵
شاخص اجتماعی	۰/۳۴	۰/۱۰	۰/۴۴
شاخص فضایی	۰/۳۲	۰/۳۳	۰/۶۵
شاخص کالبدی	۰/۳۳	۰/۱۷	۰/۵۰

همان‌طور که مشخص است بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر همزمان شاخص‌های پژوهش، مقدار آماره آزمون T تک‌نمونه‌ای برای تمامی این پارامترها (طبق قاعده خطای پنج درصد در ناحیه رد فرض صفر برای مقادیر خارج بازه ۱/۹۶ تا -۱/۹۶) برآورد شده است. لذا می‌توان بیان نمود که تمامی شاخص‌های پژوهش به‌طور هم‌زمان با ۹۵ درصد اطمینان تأیید می‌شوند و با توجه به مثبت بودن ضرایب مسیرها می‌توان گفت شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر سرزندگی شهری ساکنین سکونتگاه‌های غیررسمی بندر ماهشهر تأثیر مثبت معناداری دارند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

سکونتگاه‌های غیررسمی معمولاً به دلیل مهاجرت‌های سریع و بی‌رویه، نبود نظارت کافی و برنامه‌ریزی مناسب، با مشکلاتی نظیر تراکم بالای جمعیت، کمبود فضاها، سبزه‌ها، ضعف در زیرساخت‌های خدماتی و اجتماعی و همچنین نارسایی‌های اقتصادی مواجه هستند. این مشکلات، باعث کاهش کیفیت زندگی و رضایت ساکنین از محیط زندگی‌شان می‌شود. در چنین شرایطی، ارتقاء سرزندگی شهری می‌تواند به عنوان راهکاری مؤثر برای بهبود وضعیت این مناطق مطرح شود. توجه به شاخص‌های سرزندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی می‌تواند به افزایش تعاملات اجتماعی، تقویت هویت محلی، بهبود وضعیت اقتصادی و ایجاد محیط‌های جذاب و قابل زندگی منجر شود. این امر نیازمند رویکردی جامع و مشارکتی است که تمامی جوانب اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی را در بر گیرد و با همکاری و مشارکت فعال ساکنین همراه باشد. به این ترتیب، می‌توان به ارتقاء کیفیت زندگی و افزایش رضایت ساکنین از محیط زندگی‌شان دست یافت.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که شاخص‌های سرزندگی در شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی بندر ماهشهر در وضعیت مطلوبی قرار ندارند. تحلیل آماری با استفاده از آزمون T تک‌نمونه‌ای نشان داد که میانگین شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی در هر دو شهرک به‌طور معناداری کمتر از حد متوسط (عدد ۳) است. این نتایج بیانگر این است که شرایط فعلی این شاخص‌ها در این دو شهرک به‌گونه‌ای نیست که بتوان آن‌ها را سرزنده تلقی کرد. به‌طور خاص، در شهرک طالقانی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی به‌ترتیب با میانگین‌های ۲/۱۱، ۲/۰۹، ۲/۹۳ و ۲/۰۷ ارزیابی شده‌اند که همه کمتر از حد متوسط هستند.

در شهرک شهید رجایی نیز نتایج مشابهی به‌دست آمد. میانگین شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی به‌ترتیب ۲/۸۳، ۲/۶۷، ۲/۳۲ و ۲/۵۸ است که همه این مقادیر نیز کمتر از حد متوسط (عدد ۳) بوده و نشان دهنده عدم رضایت‌مندی ساکنین از این شاخص‌ها است. این نتایج نشان می‌دهد که هر دو شهرک از نظر شاخص‌های سرزندگی در وضعیت نامطلوبی قرار دارند و نیازمند توجه و بهبود در این زمینه‌ها هستند.

علاوه بر این، آزمون تحلیل مسیر نشان داد که شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر سرزندگی شهری ساکنین تأثیر مثبت و معناداری دارند. به‌ویژه شاخص‌های فضایی و کالبدی با ضرایب تأثیر ۰/۶۵ و ۰/۵۰ بیشترین تأثیر را بر سرزندگی داشته‌اند. این نتایج نشان دهنده اهمیت بهبود این شاخص‌ها برای افزایش سرزندگی شهری در این مناطق است. به‌طور کلی این پژوهش تأکید دارد که برای بهبود کیفیت زندگی در شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی، نیاز است که شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فضایی و کالبدی بهبود یابند.

شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی، دو منطقه مهم مسکونی و اسکان غیررسمی در بندر ماهشهر هستند که با توجه به موقعیت جغرافیایی و توسعه صنعتی منطقه، ویژگی‌ها و چالش‌های خاص خود را دارند. شهرک طالقانی با بافتی سنتی، چالش‌های خاص خود را دارد. این شهرک در فاصله ۵ کیلومتری از مرکز شهر بندر ماهشهر و در قسمت شمال غرب شهر واقع شده است و یکی از پرجمعیت‌ترین مناطق شهر قلمداد می‌گردد و از نظر بافت جمعیتی دارای بافت متنوعی است. از چالش‌های این منطقه می‌توان به مواردی همچون فرسودگی بافت شهری، کمبود فضای سبز، مشکلات ترافیکی و ... اشاره کرد. با این حال، شهرک طالقانی دارای بافت اجتماعی قوی و حس تعلق ساکنین به محل سکونت خود است. شهرک شهید رجایی که در غرب بندر ماهشهر و حدفاصل شهرک طالقانی - فرودگاه بندر ماهشهر و ناحیه صنعتی واقع گردیده است از امکانات رفاهی کمتری نسبت به شهرک طالقانی برخوردار است. این شهرک نسبت به شهرک طالقانی با چالش‌هایی بیشتری همچون کمبود حمل‌ونقل عمومی، نبود مراکز تجاری کافی و ... روبه‌رو است. با توجه به بررسی‌ها و نتایج به‌دست آمده از این پژوهش، پیشنهادها کاربردی به شرح ذیل برای بهبود سرزندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی (شهرک‌های طالقانی و شهید رجایی) بندر ماهشهر ارائه می‌گردد:

بهبود شاخص‌های اقتصادی:

- تسهیل دسترسی به مشاغل پایدار: ایجاد و توسعه کارگاه‌های آموزشی و حرفه‌آموزی برای ساکنین به‌منظور افزایش مهارت‌ها و قابلیت‌های شغلی آنان. برگزاری بازارچه‌های محلی و نمایشگاه‌های مشاغل خانگی می‌تواند به اشتغال‌زایی و افزایش درآمد ساکنین کمک کند.

- ایجاد مراکز کارآفرینی و حمایت از استارت‌آپ‌ها: تأسیس مراکز مشاوره و پشتیبانی برای کارآفرینان محلی و فراهم آوردن وام‌های کم‌بهره جهت توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط.

بهبود شاخص‌های اجتماعی:

- ایجاد فضاهای اجتماعی و فرهنگی: احداث مراکز فرهنگی، کتابخانه‌ها و سالن‌های ورزشی در محلات برای ارتقاء تعاملات اجتماعی و فرهنگی بین ساکنین. این فضاها می‌توانند محلی برای برگزاری جشنواره‌ها، کارگاه‌های آموزشی و فعالیت‌های گروهی باشند.

- برگزاری برنامه‌های اجتماعی و مشارکتی: سازماندهی رویدادها و جشنواره‌های محلی برای تشویق ساکنین به مشارکت فعال در امور محله و افزایش حس تعلق به جامعه.

بهبود شاخص‌های فضایی:

- توسعه فضاهای سبز و پارک‌ها: ایجاد و توسعه پارک‌ها، بوستان‌ها و فضاهای سبز محلی جهت افزایش کیفیت محیط زیست و فراهم آوردن مکان‌های مناسب برای تفریح و استراحت ساکنین.

- بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل عمومی: افزایش دسترسی به ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی و بهبود کیفیت و تعداد مسیرهای حمل‌ونقل عمومی برای کاهش وابستگی به خودروهای شخصی و تسهیل دسترسی ساکنین به نقاط مختلف شهر. ارتقاء شاخص‌های کالبدی:

- نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده: اجرای برنامه‌های نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده با مشارکت ساکنین و ارائه تسهیلات مالی و فنی جهت بهبود وضعیت مسکن و محیط‌های شهری.

- طراحی و اجرای فضاهای عمومی جذاب: ایجاد میادین، پیاده‌راه‌ها و بازارچه‌های محلی با طراحی‌های مناسب و جذاب برای جذب افراد و تشویق به فعالیت‌های اجتماعی و تجاری.

۶. منابع و مآخذ

۱. اکبری، مجید؛ منتظری، زهرا و طالشی انبوهی، مرضیه. (۱۴۰۲). سنجش و ارزیابی سرزندگی شهری در منطقه ۱۰ کلان‌شهر مشهد، نشریه ساماندهی اقتصاد فضا، دوره ۱، شماره ۱.
۲. پور احمد، احمد؛ زنگنه شهرکی، سعید و صفایی رینه، مصطفی. (۱۳۹۵). تحلیل نقش پیاده‌راه‌های شهری در ارتقای سرزندگی فضاهای شهری (مطالعه موردی: پیاده‌راه ۱۷ شهر یور، تهران)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۴، شماره ۲، ۱۹۵-۱۷۵.
۳. حبیبی، کیومرث؛ نسترن، مهین و محمدی، مهرداد. (۱۳۹۵). سنجش و ارزیابی سرزندگی فضاهای عمومی شهری و نقش آن در ارتقای کیفیت زندگی جوانان (موردشناسی: خیابان نظر شرقی شهر اصفهان)، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای، دوره ۶، شماره ۱۹، ۱۸۰-۱۶۱.
۴. خستو، مریم و سعیدی رضوانی، نوید. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر سرزندگی فضای شهری، نشریه هویت شهر، دوره ۴، شماره ۶، ۷۴-۶۳.
۵. دولتشاه، صدیقه. (۱۳۹۹). تحلیلی بر شاخص‌های زیست‌پذیری با رویکرد حق به شهر (نمونه موردی: بندر ماهشهر)؛ رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات؛ دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.
۶. راست‌بین، ساجد؛ جعفری، یاسر؛ دارم، یاسمن و معززی مهر طهران، امیر محمد. (۱۳۹۱). رابطه همبستگی بین کیفیت‌های محیطی و تداوم حیات شهری در عرصه‌های عمومی (نمونه موردی: جلفای اصفهان)، نشریه باغ نظر، دوره ۹،

شماره ۲۱، ۴۶-۳۵.

۷. رحیمی، لیلا و جعفری، فیروز. (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی سرزندگی در فضاهای تجاری تاریخی و مدرن شهر تبریز (مطالعه موردی: بازار تاریخی و برج بلور تبریز)، فصلنامه برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، دوره ۷، شماره ۴، ۵۶-۴۱.
۸. رنجبر، فرخنده؛ زیویار، پروانه و سرور، رحیم. (۱۳۹۷). تحلیلی بر تحقق‌پذیری اصول و معیارهای نوسازی در بافت‌های قدیمی شهری (مطالعه موردی: منطقه ۱۰ شهر تهران)، فصلنامه بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران، دوره ۱۶، شماره ۵۷، ۶۵-۴۸.
۹. زیاری، کرامت‌الله؛ ضرغام فرد، مسلم و خادمی، امیرحسین. (۱۳۹۴). برنامه‌ریزی شهری: با رویکرد بیوفیلیک (شهر طبیعت‌محور)، انتشارات آراد، تهران.
۱۰. شرکت مهندسین مشاور ماندان (۱۳۹۵)، مطالعات طرح تفصیلی بندر ماهشهر.
۱۱. صداقتی، عاطفه و فارسی، جواد. (۱۳۹۵). طیف‌سنجی سرزندگی در بافت‌ها و محلات شهری با تلفیق رویکردهای توسعه پایدار، رشد هوشمند و نوسازگرای و کاربرد مدل الکترونیک (نمونه موردی: محلات شهر مرودشت)، فصلنامه جغرافیا و توسعه، دوره ۱۴، شماره ۴۴، ۲۵۴-۲۲۹.
۱۲. صفایی رینه، مصطفی؛ پور احمد، احمد و زنگنه شهرکی، سعید. (۱۳۹۸). تحلیل فضایی سرزندگی در فضاهای شهری (مطالعه موردی: پیاده‌راه ۱۷ شهريور تهران)، فصلنامه شهر پایدار، دوره ۲، شماره ۲، ۱۲۴-۱۰۷.
۱۳. فرازمند، راحله و صبحی‌زاده، مهشید. (۱۳۹۲). بررسی و تحلیل مؤلفه‌های تأثیرگذار بر سرزندگی از دیدگاه تعاملات اجتماعی در ارزیابی عملکرد فضاهای عمومی شهری (نمونه مطالعاتی: محدوده پارکینگ شهرداری کرمانشاه)، فصلنامه پژوهش‌های شهری هفت حصار، دوره ۲، شماره ۶، ۴۲-۲۹.
۱۴. قربان‌پور، مریم؛ زالی، نادر؛ یوردخانی، مختار و آزاده، سیدرضا. (۱۳۹۷). ارزیابی مؤلفه‌های مؤثر بر تقویت سرزندگی در مسیرهای پیاده شهری (مطالعه موردی: پیاده‌راه علم‌الهدی شهر رشت)، فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۳، شماره ۱، ۱۲۳-۱۰۵.
۱۵. مرتاض مهربانی، الناز؛ منصوری، سید امیر و جواد، شهره. (۱۳۹۶). رویکرد منظر در ایجاد سرزندگی خیابان ولی‌عصر با تأکید بر ایجاد حس مکان (نمونه موردی: خیابان ولی‌عصر، حدفاصل میدان ونک-چهار راه پارک وی)، نشریه باغ نظر، دوره ۱۴، شماره ۵۵، ۱۶-۵.
۱۶. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سرشماری عمومی نفوس و مسکن.
۱۷. مقصود، مهرنوش و ذاکر حقیقی، کیانوش. (۱۳۹۸). سنجش میزان سرزندگی در چهارراه ولیعصر شهر تهران بر مبنای تحلیل الگوهای فعالیتی موجود در آن، نشریه باغ نظر، دوره ۱۶، شماره ۷۱، ۱۸-۵.
۱۸. هدایت نژاد کاشی، سید مصطفی؛ هادیانی، زهره؛ حاجی نژاد، علی و عسگری، علی. (۱۳۹۸). سرزندگی شهری مفهومی میان رشته‌ای (واکاوی اصول، ابعاد و شاخص‌ها)، فصلنامه مطالعات ساختار و کاربرد شهری، دوره ۶، شماره ۲۰، ۷۵-۱۰۷.

19. Calthorpe, P. (1993). *The next American metropolis: Ecology, community, and the American dream*, Princeton Architectural Press.

20. Carmona Group (2004). *Public Places urban spaces*, Architectural press, New York, Paris.

21. Chapman, D. (1996). *Creating neighborhoods and places in the built environment*, London.

22. Gehl, J. (1987). *Life Between Buildings: Using Public Space*, translated by Jo Koch, New York:

Van Nostrand Reinhold.

23. He, Q., He, W., Song, Y., Wu, J., Yin, C., & Mou, Y. (2018). The impact of urban growth patterns on urban vitality in newly built-up areas based on an association rules analysis using geographical "big data." *Journal of Land Use Policy*, 78, 726-738.
24. Jacobs, J. (1993). *The Death and Life of Great American Cities*. The Modern Library, New York.
25. Jalaladdini, S., & Oktay, D. (2012). Urban Public Spaces and Vitality: A Socio-Spatial Analysis in the Streets of Cypriot Towns, *Journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 35, 664 – 674.
26. Jin, X., Long, Y., Sun, W., Lu, Y., Yang, W., Tang, J. (2017). Evaluating cities' vitality and identifying ghost cities in China with emerging geographical data, *Journal of Cities*, Vol: 63, pp: 98–109.
27. Kim, Y.-L. (2018). Seoul's Wi-Fi hotspots: Wi-Fi access points as an indicator of urban vitality, *Journal of Computers, Environment and Urban Systems*, 72, 13-24.
28. Krier, R. (1993). *Urban Space*. Publisher: Rizzoli.
29. Landry, Ch. (2000). Urban Vitality: A New Source of Urban Competitiveness, *Journal of Prince Claus Fund*, ARCHIS issue 'Urban Vitality / Urban Heroes'.
30. Long, Y., & Huang, C. C. (2017). Does block size matter? The impact of urban design on economic vitality for Chinese cities. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, *Journals of sage*, 46(3), 406–422.
31. Montgomery, Ch. (2013). *Happy City: Transforming Our Lives through Urban Design*, New York: Farrar, Straus and Giroux.
32. Montgomery, J. (1995). Urban vitality and the culture of cities, *Journal of Planning Practice and Research*, 10(2), 101–110.
33. Paumier, C. B. (2004). *Creating a Vibrant City Center: Urban Design and Regeneration Principles*, (ULI) Urban Land Institute, Washington, D.C.
34. Salzano, E. (1997). *Seven Aims for the livable City In Lennard, S.H., S von Ungern-Sternberg, H.L. Lennard (Eds.), Making Cities Livable. International Making Cities Livable Conferences (pp.164-179). California, USA: Gondolier Press.*
35. Sunga, H., and Leeb, S. (2015). Residential built environment and walking activity: Empirical evidence of Jane Jacobs' urban vitality, *Journal of Transportation Research*, Part D, 41, 318–329.
36. Wilson, E.O. (1984). *Biophilia*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
37. Xia, C., Yeh, A. G. O., & Zhang, A. (2020). Analyzing spatial relationships between urban land use intensity and urban vitality at street block level: A case study of five Chinese megacities, *Journal of Landscape and Urban Planning*, 193, 103669. doi:10.1016/j.landurbplan.2019.103669.
38. Zhou, J. (2012). *Urban Vitality in Dutch and Chinese New Towns: A comparative study between Almere and Tongzhou*, TU Delft, Faculty of Architecture, Urbanism department.

Measuring And Analyzing Indicators of Urban Vitality in Informal Settlements (Case Study: Taleghani and Shahid Rajaei Settlements of Bandar Mahshahr)

Arash Ghasempour^{*1}

Fatemeh Mehri²

Arash Dour³

Ahmad Reza Eidi⁴

Mohammad Reza Cheshmberah⁵

Mehrdad Rafi⁶

Abstract

Today, Nearly One Third Of The World's Population Lives In Marginal Areas And Informal Settlements. Informal Housing Is One Of the Prominent Faces Of Urban Poverty, Which Is Formed In Or Near Cities In The Form Of Cars, Without Building Permits And Official Urban Planning Programs, And With An Accumulation Of Low-Income Strata And A Low Level Of Quantity And Quality Of Urban Life. The Purpose Of This Research Is To Measure And Analyze The Indicators Of Urban Vitality In Informal Settlements (Taleghani And Shahid Rajaei Towns) Of Bandar Mahshahr. The Current Research Is Based On Applied Research In Terms Of Its Objective And Descriptive-Analytical Method In Terms Of Research Method. The Collection Of The Required Data Was Done By Means Of A Survey And By Setting Up And Completing The Questionnaire. The Statistical Population Of The Research Includes 381 Residents Of Taleghani And Shahid Rajaei Towns Of Bandar Mahshahr, Who Were Selected By Simple Random Sampling Based On Kochran's Sampling Formula. To Analyze The Data Collected From The Kolmogorov Smirnov Test, One-Sample T-Statistics, Friedman Test And Analysis Of Variance (F) Using Spss Software, As Well As From The Structural Model And Path Analysis To Examine The Research Paths And The Extent Of Their Influence On The Vitality Of Local Residents Has Been Used. The Research Results Show That The Vitality Indicators In Taleghani And Shahid Rajaei Towns Are Lower Than Average. All Research Indicators Are Confirmed Simultaneously With 95% Confidence, And Due To The Positive Path Coefficients, It Can Be Said That Economic, Social, Spatial And Physical Indicators Directly And Indirectly Have A Positive Effect On The Urban Vitality Of Residents Of Informal Settlements In Bandar Mahshahr Have Meaning.

Keywords

Urban Vitality, Informal Settlements, Taleghani And Shahid Rajaei Towns, Bandar Mahshahr

1. PhD in Geography and Urban Planning, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran. ghasempour_arash@yahoo.com
2. PhD student of geography and urban planning, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran.
3. Master's Degree in Geography and Urban Planning, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.
4. Bachelor of Civil Engineering, Dezful Branch, Islamic Azad University, Dezful, Iran.
5. Master's student in Civil-Structural Engineering, Abadan Branch, Islamic Azad University, Abadan, Iran.
6. Master's Degree in Economic Geology, Tehran Branch, Kharazmi University, Tehran, Iran.